

MÜHÜRDEN TIKLAMAYA EVRİLEN DAMGA VERGİSİ YÜK MÜ, HAK MI?

Vergi sistemimizin geleneksel yapı taşlarından biri olan damga vergisi, 1964 tarihli 488 sayılı Kanun ile bugünkü halini almış. Hikaye aslında çok daha eskiye, kağıdın kıymetli, bürokrasinin ağır olduğu zamanlara dayanıyor. O dönemlerde bir sözleşme yapmak, gerçekten fiziksel bir eylemdi. Kağıtlar üretilir, memurlar o kağıtları inceler, üzerine devletin gücünü simgeleyen o meşhur “damga” pulunu yapıştırır ya da mührünü vururdu. Devlet, o kağıda bir “resmiyet zırhı” giydirirdi. Vatandaşın ödediği vergi, aslında bu fiziksel hizmetin, kırtasiyenin ve o belgenin devlet arşivlerinde saklanması için bir bedeliydi aslında kağıdın hakkı ödenirdi, günümüzde ise;

Amacını “Yitiren Bir Yük” haline geldi

Şimdilerde iş dünyası, “ıslak imza” kavramından hızla uzaklaşıyor. Sözleşmeler, beyannameler e-izmalarla, saniyeler içinde, kablolar üzerinden yapılıyor. Ortada ne devletin mürekkep yalaması gereken bir kağıt var, ne de yapıştırılacak bir pul. Fiziksel bir “damga” eylemi tarihe karıştı ama verginin kendisi, dijital bir hayalet gibi varlığını sürdürüyor. İşte eleştirimin kalbi tam burada atıyor. Hizmet ortadan kalktı, ancak bedel artarak devam ediyor.

Eskiden belgenin düzenlenmesi karşılığında alınan bu tutar, bugün ticari hayatın üzerinde görünmez bir engele dönüştü. İki şirket bir araya gelip iş yapmak, istihdam yaratmak, ekonomiye can vermek istiyor. Bir sözleşme hazırlıyorlar. Devlet, henüz o işten bir kuruş kâr edilmemişken, henüz tek bir çivi çakılmamışken kapıyı çalıyor. Bu sözleşmede yazan hayallerinizin ve riskinizin toplam tutarı üzerinden bana

payımı peşin verin diyebiliyor.

Kazançtan değil, niyetten vergi almak. Bugün gelinen noktada bu verginin, çağdaş vergi prensipleri açısından bir hak mı, yoksa ekonomik bir yük mü olduğu sorusu her dönem masaya yatırılmaya yukarda anlattıklarım ile orantılı olarak devam ediyor.

Bize öğretilen vergi teorisine göre, vergi sistemi "gelir üzerinden vergilendirmeyi" esas alır. Yani kazanırsın, payını ödersin. Damga vergisi ise daha kazanılmamış, belki de hiç kazanılmayacak bir paranın sadece kağıt üzerindeki "niyetin" vergisidir. İhalenin iptal olması, sözleşmenin feshedilmesi veya işin batması bu verginin umurunda değildir.

Damga vergisinin temelinde, devletin resmi işlemleri kayıt altına alma, belge güvenliğini sağlama ve hukuki ilişkilerde bir iz bırakma isteği vardır. Bu yönüyle bakıldığında vergi, sadece mali bir araç değil, aynı zamanda belgelendirme kültürünün teminatı olarak görülmüştür. Bir bakıma, devletin "işlem güvencesi" hakkını temsil ettiğide düşünülebilir

Ancak verginin konusunun zamanla genişlemesi, her türlü sözleşmenin ve taahhüdün vergilendirilmesi, (istisna ve muafiyetlere girmiyorum) bu amacın dışına çıkılmasına neden olmuştur. Günümüzde artık vergi, hukuki güvenliğin aracı olmaktan çok, işlem maliyetini artıran bir unsur haline gelmiştir.

Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler olarak sahada sıkça karşılaştığımız bir örnek, gayri faal firmalar, ekonomik faaliyeti bulunmamasına rağmen her dönem "sırf şeklen" beyanname vermek zorunda kalıyor. Bu beyanlar üzerinden tahakkuk eden damga vergisi ise, hiçbir gelir veya kazanç elde etmeyen firmalar açısından doğrudan bir mali yük oluşturuyor.

Fiilen ticari hayatın dışında kalan bir mükellefin, sadece sistemde "aktif görünsün" diye beyanname düzenleyip damga vergisi ödemesi, vergi adaletinin ruhuna da kamu maliyesinin

etkinlik ilkesine de uygun düşmüyor. Kısacası, gayri faal firmalar için beyanname damga vergisi artık bir “hak” değil, ekonomik anlamda hiçbir karşılığı olmayan idari bir “yük” haline geliyor.

Başka bir örnek ise franchise veya bayi sözleşmeleri. Özellikle perakende sektöründe, markalarla işbirliği yapmak isteyen küçük işletmeler her yıl yenilenen sözleşmeler için ciddi damga vergisi ödemek zorunda kalmaktadır. Bu sözleşmelerin çoğu yüksek ciro taahhütleri içerdiği için, damga vergisinin oranı sözleşme bedeli üzerinden hesaplandığında, vergi tutarı kimi zaman işletmenin aylık kârını aşar düzeye ulaşıyor.

Üstelik bu vergi, sözleşme fiilen uygulanmadan dahi doğmakta; taraflardan biri cayarsa ya da ticari ilişki sürmezse bile ödenen damga vergisinin iadesi mümkün olmuyor. Bu durum, girişimci açısından doğmamış bir gelir üzerinden tahsil edilen mali bir yükümlülük anlamına geliyor, bu gibi örnekler istenildiğinde fazlasıyla çoğaltılabilir. Ayrıca elektronik sözleşme uygulamalarıyla birlikte, “kağıt” kavramı giderek anlamını yitirmekte; buna rağmen damga vergisinin hâlâ fiziksel belge mantığıyla uygulanması, dijital ortamda faaliyet gösteren işletmeler için belirsizlik ve çifte risk yaratıyor..

Gelir boyutu incelendiğinde, damga vergisinin genel bütçe gelirleri içindeki payı feda edilecek kadar az gibi de durmuyor. Buna rağmen yarattığı idari iş yükü ve mükellef üzerindeki ekonomik baskı dikkate alındığında, maliyet-fayda dengesi kamu lehine görünüyor. Artık damga vergisinin bugünkü haliyle sürdürülmesi, vergi sisteminin sadeleştirilmesi hedefine de ters düşmektedir. En azından oranlar makul seviyeye çekilmeli, sadeleştirilmeli özellikle uzun vadeli sözleşmelerde oransal yerine maktu uygulama tercih edilmeli gibi görünüyor.

Sonuç olarak Damga vergisi, tarihsel olarak meşru bir amaca hizmet etse de, bugünün ekonomik gerçekleriyle uyumsuz hale gelmiştir. Devlet açısından bir “hak” olarak doğmuş, ancak mükellef açısından giderek ekonomik bir “yük” niteliğine bürünmüştür. Vergi sisteminde reform yapılacaksa, damga vergisi bu listenin ilk sıralarında yer almalıdır. Mali Müşavirlik mesleği açısından da bu vergi, uygulama karmaşası, belirsizlik ve mükellef memnuniyetsizliğinin önemli bir kaynağıdır. Dolayısıyla damga vergisinin yeniden tanımlanması, sadece mali sistemin değil, meslek camiamız içinde yerinde olacaktır.

E-devlet kapısında yada e-imzalarla “tık”la halledilen işler , kökleri Osmanlıya dayanan Damga vergisine konu olması verginin artık bir işlem bedeli değil, ticari hayatı yavaşlatan durum haline gelmiş olabilir mi?

Kağıdın ruhu çoktan dijitalleşti. Vergi sisteminin de artık kağıt kokusundan sıyrılıp, ekonominin gerçekliğine, yani “niyete” değil “kazanca” odaklanan bir yapıya evrilmesi gerekmiyor mu, Damga vergisi bu haliyle yük oluşturmuyor mu?